

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Pitkänen-Huhta, Anne

Title: Suomalaisen nuorten tekstikäytännöt monikielisessä arjessa

Year: 2008

Version: Published version

Copyright: © Kirjoittaja(t) ja Suomen soveltavan kielitieteen yhdistys ry

Rights: In Copyright

Rights url: <http://rightsstatements.org/page/InC/1.0/?language=en>

Please cite the original version:

Pitkänen-Huhta, A. (2008). Suomalaisen nuorten tekstikäytännöt monikielisessä arjessa. In M. Garant, I. Helin, & H. Yli-Jokipii (Eds.), *Kieli ja globalisaatio = Language and globalization* (pp. 333-357). Suomen soveltavan kielitieteen yhdistys AFinLA. Suomen soveltavan kielitieteen yhdistyksen julkaisu, 66. <https://journal.fi/afinlavk/article/view/59996>

Suomalaisten nuorten tekstikäytänteet monikielisessä arjessa

Anne Pitkänen-Huhta

Jyväskylän yliopisto / Suomen Akatemia

This paper examines the literacy practices of young people in the current multilingual context of Finland. It is part of a larger project looking into the role of English in the everyday lives of Finnish teenagers. Theoretically the study draws on Literacy Studies and discourse analysis, and the methodological approach is ethnographic. The participants in the study were seven 14–16 years old boys and girls, with whom sustained contact was kept for 16 months. The methods include photographs, literacy diaries and discussions based on these. The findings show that the textual landscape of these young people is rich and both Finnish and English texts are used as an integral part of everyday activities. The attitudes towards and the values related to English and Finnish texts proved, however, to be different.

Keywords: tekstikäytänne, lukeminen, kirjoittaminen, monikielisyys

1 Johdanto

Kielillä on aina ollut erityinen asema Suomessa: suomen kielelle on raivattu elintilaa kahden muun kielen välissä, virallisesti kaksikielisenä maana kielten asemaan on pitänyt aika ajoin ottaa kantaa, ja vieraiden kielten osaamista on pidetty elinehtona kansainväliselle yhteistyölle. Kielten osaamisen arvostus on myös näkynyt koulutuksessa: lähes kaikki suomalaiset osaavat jotain vierasta kieltä, monet useita kieliä. Englannin kielen kasvava merkitys maailmanlaajuisesti näkyy – ja on näkynyt jo pitkään – myös suomalaisten nuorten jokapäiväisessä elämässä: englantia on vahvasti läsnä nuorten vapaa-ajassa erityisesti median ja populaarikulttuurin tuotteiden kautta. Vaikka nuorten arjessa onkin usein kysymys englannin ja suomen kohtaamisesta, käytän mieluummin termiä monikielisyys kuin kaksikielisyys. Suomalaisten nuorten arki on monikielistä hyvin monista syistä: mediasta kuulee monia kieliä, turismi tuo tullessaan vieraita kieliä, nuoret itse käyttävät suomen kielen eri variantteja ja myös sekoittelevat puheessaan ja kirjoittaessaan monia kieliä (ks. Leppänen & Nikula 2007), eikä heidän arjessaan läsnä oleva englannin kielikään ole yksi ja yhtenäinen kieli. Monikielisyys-käsite kattaakin paremmin yksilöiden ja ryhmien moniulotteiset kielelliset repertoarit ja erilaiset kommunikatiiviset tarkoitukset kuin käsite kaksikielisyys (Martin-Jones & Jones 2000: 5).

Vaikka suullisen kielitaidon merkitystä on korostettu viime vuosina erityisesti opetuksessa, englannin kieli tulee suomalaisten nuorten arkeen hyvin usein erilaisten tekstien kautta. Nuorten arki on siis hyvin tekstuaalisesti

välittyntä, ja tekstien mukana tulee paitsi kieli myös kokoelma erilaisia arvoja, arvostuksia, asenteita ja toimintatapoja. Siksi onkin tärkeää tutkia nuorten englannin- ja suomenkielisiin teksteihin liittyviä käytänteitä eli sitä, mitä he teksteillä tekevät, mihin he niitä käyttävät, ja mitä he ajattelevat teksteistä ja niiden käytöstä.

2 Tekstikäytänteet

Lukeminen ja kirjoittaminen käsitteinä liittyvät hyvin usein taitoihin ja oppimiseen. Puhutaan luku- ja kirjoitustaidosta tai lukemaan oppimisesta, ja kielitaidosta puhuttaessa lukeminen ja kirjoittaminen muodostavat omat osa-alueensa. Jos kuitenkin tarkastelemme tekstien roolia jokapäiväisessä elämässämme tai tekstien tehtävää laajemmin yhteiskunnassa, luku- ja kirjoitustaidon käsite antaa liian kapean kuvan ilmiöstä. Kun tekstien käyttöä tarkastellaan sosiaalisten käytänteiden näkökulmasta, pääsemme tarkastelemaan tekstejä osana sitä sosiaalista todellisuutta, jossa elämme (Heath 1983; Street 1984, 1995; Barton 1994; Baynham 1995). Monet päivittäiset toimintomme ovat tekstuaalisesti välittyneitä (esim. Barton & Hamilton 1998), ja tekstit ovat olennainen osa kaikkein arkipäiväisimpiäkin toimiamme. Esimerkiksi reseptit, TV-tekstitykset, liikennemerkit tai käyttöohjeet ovat päivittäin läsnä. Käyttämiemme tekstien kautta myös liitymme erilaisiin sosiaalisiin ryhmiin tai erottaudumme niistä – tekstit ovat osa identiteettiämme (ks. esim. Blommaert 2005). Kirjat, joita luemme; lehdet, joita tilaamme; ohjelmat, joita katsomme; viestit, joita kirjoitamme tai blogit, joita seuraamme määrittävät sitä, keitä ja mitä olemme ja mihin ryhmään kuulumme.

Tekstikäytännöt eivät ole vain niitä konkreettisia tilanteita ja toimintoja, joissa tekstejä käytämme, vaan käytänteisiin kuuluu myös ajattelua ja tunteita, arvoja ja asenteita (Street 1984). Barton ja Hamilton (1998) käyttävätkin kahta käsitettä kuvaamaan näitä tekstikäytänteiden erillisyyksiä: käytännöt ja tapahtumat (*practices* ja *events*). Tekstikäytännöt ovat heidän mukaansa abstrakteja, eikä niitä voida suoraan havainnoida. Heidän käyttämänsä käsite tekstitapahtuma (*literacy event*), jolla on yhtymäkohtia puheen etnografiassa käytetylle puhetapahtuma-käsitteelle (*speech event*), on puolestaan konkreettinen nähtävissä oleva tilanne, jossa teksti on toiminnan ja puheen keskuksena ja dynamona. Teksti on luonnollisesti keskeinen elementti tekstikäytännöissä. Ei ole kuitenkaan itsestään selvää, mitä tarkoitamme käsitteellä teksti. Tässä artikkelissa käytän Hamiltonia (2000) mukaillen käsitettä tekstuaalinen artefakti. Pelkkä sana teksti herättää helposti mielikuvan hyvin perinteisestä yhtenäisestä tekstistä. Tämän päivän tekstuaalinen ympäristömme on kuitenkin paljon moniulotteisempi: kehittyvän teknologian ja uusien medioiden myötä myös tekstit ovat entistä multimodaalisempia. Esimerkkeinä multimodaalisista teksteistä voisivat olla televisio-ohjelmat tai verkkosivut kuvan ja tekstin yhdistelminä. Teksti-käsitteen määrittäminen ei suinkaan ole yksinkertaista, varsinkin kun otamme mukaan multimodaalisuuden: jos kuva on tekstiä, onko myös liike tekstiä? Yksinkertaisuuden vuoksi tässä artikkelissa oletetaan, että tekstuaalinen artefakti sisältää jossain muodossa kirjoitettua tekstiä, mutta myös kuvaa, kuvakkeita tai muita symboleja.

Tässä artikkelissa tekstikäytänteitä lähestytään kolmella tasolla. Ensinnäkin tekstuaalisten artefaktien avulla hahmotetaan nuorten arjen tekstimaisemaa: mitä suomen- ja englanninkielisiä tekstuaalisia elementtejä heidän vapaa-ajan konteksteissaan on läsnä? Toisaalta kiinnitetään huomiota siihen, mihin arjen toimintoihin erilaiset tekstuaaliset artefaktit liittyvät. Kolmanneksi selvitetään sitä, millaisia arvoja, asenteita ja tunteita näiden erikielisten tekstien käyttöön liittyy ja kuinka nuoret näkevät itsensä käyttämiensä ja tuottamiensa tekstien ja niihin liittyvien toimintojen kautta.

3 Etnografinen tutkimusote

Artikkelissa raportoitava tutkimus on osa laajempaa hanketta, jossa tutkitaan englannin kielen roolia suomalaisten nuorten arjessa¹. Tutkimuksen tavoitteena oli hahmottaa kompleksista ilmiötä monista eri näkökulmista ja erityisesti niin, että tutkimukseen osallistujien oma ääni ja heidän omat käsityksensä ilmiöstä tulisivat näkyviin. Etnografinen tutkimusote oli siksi luonteva valinta (esim. Goetz & LeCompte 1984; Barton & Hamilton 1998; Roberts, Baynham, Shrubshall, Barton, Chopra, Cooke, Hodge, Pitt, Schellekens, Wallace & Whitfield 2004; Mannion, Ivanič & the Literacies for Learning in Further Education (LfLFE) Research Group 2007). Antropologiasta kumpuavassa etnografiassa pyritään usein tekemään vieraasta paikasta ja vieraista tavoista tuttuja osallistumalla tutkittavan yhteisön elämään ja havainnoimalla sen

¹ Hanke toteutetaan yhteistyössä professori Tarja Nikulan kanssa, ja se on osa Suomen Akatemian rahoittamaa Helsingin ja Jyväskylän yliopistojen yhteistä Englannin kielen vaihtelun, kontaktien ja muutoksen huippututkimusyksikköä (Varieng).

toimintaa (esim. Scribner & Cole 1981; Street 1984). Toisaalta etnografian tavoitteena voi olla näennäisesti tutun ilmiön tekeminen vieraaksi katsomalla sitä ikään kuin ulkopuolisen silmin, kuten usein esimerkiksi kouluetnografiassa (ks. Gordon, Hollandt & Lahelma 2001). Tässäkin tutkimuksessa voimme ajatella, että arki ja siihen liittyvät erilaiset toiminnot ovat meille kaikille näennäisesti tuttuja. Voimme seurata lähipiirimme lasten tai oppilaidemme toimia ja tuntea, että nuorten arki on meille tuttua. Siksi onkin erityisen tärkeää lähestyä nuorten maailmaa varovaisesti eri näkökulmista kurkistellen, tarjoten nuorille monenlaisia ilmaisuuden mahdollisuuksia ja kuunnellen heidän kertomuksiaan herkällä korvalla. Etnografisella tutkimusotteella voidaan myös vähentää tutkijoiden ja tutkittavien välistä kuilua, mikä on ensiarvoisen tärkeää, jotta voimme edes jollain lailla päästä sisälle nuorten maailmaan ja ymmärtää heidän käsityksiään ja ymmärrystään teksteihin liittyvistä käytänteistä (Nikula & Pitkänen-Huhta tulossa).

Tutkimukseen osallistui neljä 14–15-vuotiasta tyttöä ja kolme 15–16-vuotiasta poikaa. Tytöt olivat kavereita keskenään, samoin kuin pojat, mutta pojat ja tytöt eivät tunteneet toisiaan. Tutkijat tapasivat nuoria silloin tällöin noin 16 kuukauden ajan. Tapaamiset olivat enimmäkseen ryhmätapaamisia, mutta joitain keskusteluja käytiin myös yksittäisten nuorten kanssa. Tutkimuksessa käytettiin monenlaisia menetelmiä, jotka syntyivät ja kehittyivät tutkimusprosessin aikana. Hankkeessa käytettiin menetelminä muun muassa ryhmäkeskusteluja erikseen poikien ja tyttöjen kanssa, osallistujien ottamia valokuvia ja niihin perustuvia keskusteluja, ryhmäkeskusteluja, joissa

tutkijat eivät olleet läsnä, tekstipäiväkirjoja ja niihin pohjautuvia ryhmäkeskusteluja, sekä kuvallisia tehtäviä ja niitä selittäviä yksilökeskusteluja.

Tämän artikkelin tulokset perustuvat pääasiassa tekstipäiväkirjoihin ja niiden pohjalta käytyihin ryhmäkeskusteluihin. Muita keskusteluja ja valokuva-aineistoa on käytetty siltä osin kuin niissä on sivuttu tekstien käyttöön liittyviä asioita. Aineistoa on lähestytty diskurssianalyttisesti niin, että huomiota on kiinnitetty paitsi sisältöön myös siihen tapaan, jolla nuoret asioita ilmaisivat.

4 Nuorten arjen tekstikäytänteet

Seuraavassa kuvaan ensin nuorten arjen tekstimaisemaa heidän pitämiensä tekstipäiväkirjojen avulla ja tekstien liittymistä arjen toimintoihin. Sitten pohdin niitä merkityksiä, joita nuoret keskusteluissa antavat käyttämilleen suomen- ja englanninkielisille teksteille.

4.1 Nuorten vapaa-ajalla kohtaamat tekstit

Englannin kieli on vahvasti läsnä nuorten arjessa ja erilaiset tekstuaaliset artefaktit toimivat usein välittäjinä nuorten englantiin liittyvissä käytänteissä. Tutkimusprosessin alkuvaiheessa nuoria pyydettiin ottamaan valokuvia erilaisista vapaa-ajan tilanteista, paikoista ja toiminoista, joissa englannin kielellä on jonkinlainen merkitys tai se on jollain lailla läsnä. Valokuvat osoittivat selkeästi, että englannin kieli tulee nuorten maailmaan hyvin usein erilaisten tekstien muodossa tai jollain tavoin tekstuaalisesti välittyneenä. Valokuvissa näkyvät tekstuaali-

set artefaktit liittyivät musiikkiin (esim. laulujen sanoitukset), uuden median eri ilmenemismuotoihin (internet, sähköposti, Messenger), perinteisempään mediaan (televisio, lehdet, romaanit) ja erilaisiin oppimisen tekstuaalisiin symboleihin (koulukirjat ja sanakirjat).

Päiväkirjan tai lokikirjan pitäminen on yksi tapa päästä kurkistamaan nuorten arjen toimintoihin. Äänipäiväkirjan pitämisestä saatujen hyvien tulosten perusteella (ks. Huhta, Kalaja & Pitkänen-Huhta 2006) tässä tutkimuksessa päätettiin myös kokeilla päiväkirjan pitämistä. Tekstipäiväkirjaa on käytetty aikaisemmin ainakin lasten tekstikäytänteiden tutkimuksessa (ks. Marsh 2006). Tässä tutkimuksessa nuoria pyydettiin kirjaamaan kahden viikon aikana päivittäin millaisia suomen- ja englanninkielisiä tekstejä he kohtaavat. Kohtaamisella tarkoitettiin lukemista, kirjoittamista tai vain huomaamista ilman tarkempaa tekstiin perehtymistä. Taulukkoon 1 on koottu nuorten kirjaamat erilaiset tekstuaaliset artefaktit. Tarkoituksena oli kartoittaa nuorten tekstuaalista maisemaa yleensä, ja siksi taulukon sisältö on kooste kaikkien tutkimukseen osallistuneiden nuorten päiväkirjoista, eikä siinä ole otettu huomioon esimerkiksi frekvenssejä. Voi siis olla, että jostain tekstistä on vain yksi maininta ja joku on mainittu päivittäin tai vain joku nuorista on maininnut tietyn tekstin, kun taas joku toinen teksti esiintyy kaikilla nuorilla.

TAULUKKO 1. Nuorten arjen tekstimaisema.

	Suomenkieliset tekstit	Englanninkieliset tekstit
Perinteisen median tekstejä	Sanomalehdet Aikakauslehdet (muoti, tyttöjen, musiikki, harrastukset) Sarjakuvat	Aikakauslehdet (muoti, tyttöjen, musiikki, harrastukset)
Uuden median tekstejä	Tekstiviestit Internet Sähköposti Messenger Irc-galleriat	Internet Sähköposti Irc-galleriat
Viihdetekstejä	TV-ohjelmat, tekstitykset DVDt Tietokone- tai konsolipelit Pelien ohjeet	TV-ohjelmat DVDt Tietokone- tai konsolipelit Pelien ohjeet
Kirjallisuus	Romaanit	Harry Potter
Henkilökohtaisia tekstejä	Päiväkirja Kirjeet	Kirjeet
Musiikki	Laulujen sanat Nuotit	Laulujen sanat
Mainosposti	Muotikuvastot Matkaesitteet Muu mainosposti	Muotikuvastot
Katutekstit	Katumainokset Katukyltit	Katumainokset
Koulutekstit	Koulutehtävät	Koulutehtävät
Sekalaiset tekstit	Ostoslistat Lappuset Reseptit	

Taulukosta 1 näkyy, että monenlaiset tekstit ovat aktiivisessa käytössä nuorten vapaa-ajalla. Median tekstejä tuntuu olevan kaikkein eniten ja monipuolisimmin läsnä. Huomionarvoista on tietysti se, että nuoret käyttävät lähes kaikenlaisia tekstejä sekä englanniksi että suomeksi. Suomenkielisiä tekstejä on hieman runsaammin ja enemmän erilaisia, mutta jos taulukkoa katsoo kategorioittain, voi huomata, että ainoastaan sekalaisia, käytännön elämään liittyviä tekstejä on vain suomenkielisenä. Näissäkin teksteissä voisi hyvin kuvitella esiintyvän esimerkiksi kielten sekoittumista, mutta koska tässä tutkimuksessa ei analysoitu tekstejä tarkemmin, en voi sanoa mitään tekstien laadusta.

Nuorten kanssa käydyt keskustelut vahvistavat kuvaa siitä, että perinteisten kirjojen lukeminen ei ole kovin merkittävässä asemassa näiden nuorten arjessa. Esimerkissä Eetu ja Tatu puhuvat kirjojen lukutottumuksistaan: kirjoja luetaan, jos se on koulussa pakollista tai jos sattuu löytämään jonkin mielenkiintoisen kirjan (litteraateissa päällekkäinen puhe on ilmaistu hakasulkeilla, yhtäläisyysmerkki tarkoittaa puheen saumatonta jatkumista, lihavointi ilmaisee painokasta puhetta ja pisteet ja numerot sulkeissa taukojen pituuksia).

(1) Tutkija kummallakaan teistä ei ollu yhtään kirjaa siellä luettekste koskaan kirjoja=

Eetu =HHHH

Eetu no[oo ää]

Tatu [no kyl] mä **j**oskus [jotain]

Eetu [sitten] kun sillon kun on

koulussa pakollista ja sillai muu-

ei vaa- no emmää tiä se on ehkä vähän vaikee

löytää sillai aikaa tai tietysti

- sitäkin löytäs jos vaan (.) tekis sitä että jättäs jotain muuta pois ja sit lukis kirjaa sen tilalla mutta (1.8) mut[ta mutta]
- Tatu [mullakin] joskus mää vaan innostun jos joku vaikka joku ↑kirja sit mää vaan innostun ja sit mää luen sen jossain kolmessa tunnissa suunnilleen sen niinku lukee vaan sillai
- Eetu pitäs ehkä just enemmän käyä jossain kirjastossa ku aatte- aattelee nyt sillai että ei oo mitään mielenkiintosta kirjaa mut kyllä niitäkin varmaan löytyy sit kun käy vaan katteleen ni

Esimerkissä on mielenkiintoinen yhteys yhteiskunnalliseen nuorten lukemistottumuksista käytävään keskusteluun. Molemmat pojat tuntuvat selittelevän lukemisensa vähyyttä (*no kyl mä joskus; no emmää tiä se on ehkä vähän vaikee löytää sillai aikaa*) ja tunnustavat, että pitäisi lukea enemmän (*pitäs ehkä just enemmän käyä jossain kirjastossa*), mutta eivät selitä, miksi pitäisi lukea enemmän. Poikien käsitys kirjojen lukemisesta näyttää kuvaavan yhteiskunnassa laajemmin vallalla olevaa käsitystä lukemisesta (ks. Scollon & Scollon 2004; Blommaert 2005). Esimerkki on poikien keskustelusta, mutta kirjojen lukemisen vähyyys tuli esille myös tyttöjen keskusteluissa. Uuden median tekstit taas tuntuvat valtaavan yhä merkittävämmän aseman nuorten jokapäiväisessä elämässä, kuten Tatu ja Eetu kuvaavat seuraavassa esimerkissä.

- (2) Tatu kännykkää nyt se nyt on (0.5) kaksytneljä seittemän suunnilleen sillei et siitä voi laittaa (1.0) tekstiviestejä et siihen tulee koko ajan melkein jotain
- Tutkija joo
(0.5)

Eetu mmh se on ihan semmonen päivittäinen ja [sillai]
 Tatu [niin]
 Eetu kylläpä ny melkein nettikin on päivittäinen just sit
 jotain (0.6) jos se- mää seuraan sillai aika (.)
kiinteesti urheilua ni sieltä tulee melkein joka
 päivä jotain uutta ni (0.5) sit aina käy ne vilkaseen
 sieltä ja (0.6) sillai et

Kännykkä ja netti ovat läsnä nuorten arjessa päivittäin, jopa koko ajan (*kakskytneljä seittemän*), kuten Tatu toteaa yllä. Tekstit saattavat myös liittyä kiinteästi jokapäiväisiin toimintoihin, kuten seuraavista kahdesta esimerkistä käy ilmi.

(3) Tutkija siinä oli teillä oli kummallakin niinku
 muistaakseni toi sanomalehen (0.8)
 lukeminen luettekste ihan päivittäin
 sanoma[lehtee]

Tatu [joo] mää luen aina aamulla aina
 kun aamupalaa niin siinä samalla

(4) Liisa mää sillei et jos mää lähen vaikka jonnekki
 reissuun jonnekki junalla tai jonnekki niin sitten
 vaikka yksin niin mää sitten ostan yleensä jotain
 matkalukemista niin jonkun lehen tai sillei emmää
 muuten niitä sillei ostele

Sanomalehteä luetaan perinteiseen tapaan aamiaisen yhteydessä (esimerkki 3) tai matkalle otetaan mukaan lukemista ajan kuluksi (esimerkki 4).

4.2 Teksteihin ja niiden käyttöön liittyvät merkitykset

Nuorten tekstimaisema näyttää siis hyvin monipuoliselta ja tekstit nivoutuvat usein arjen toimintoihin. Jotta pää-

sisimme kiinni tekstikäytänteisiin, on tarpeen myös tarkastella niitä merkityksiä, joita nuoret liittävät kohtamiinsa teksteihin. Valokuvista ja tekstipäiväkirjoista käydyissä keskusteluissa tuli ilmi, että nuoret eivät kohtele näitä tekstejä samalla tavalla, eli heidän erikieliset tekstikäytänteensä ovat erilaisia. Käsittelen seuraavassa ensin suomenkielisiin teksteihin liitettyjä merkityksiä ja sitten merkityksiä, jotka liitettiin englanninkielisiin teksteihin.

4.2.1 Suomenkielisiin teksteihin liitetyt merkitykset

Äidinkielen luku- ja kirjoitustaito tuntui olevan nuorille itsestäänselvyys, jota oli jopa hieman hankala eritellä ja kuvailla. Seuraavassa esimerkissä Eetu ja Tatu pohtivat äidinkielellä lukemista.

- (5) Eetu =aika [tärkeätä]
Tatu [siitä saa] aika paljon tietoo
Eetu mm
(1.5)
Tatu [muusta maailmasta]
Eetu [että ois aika vaikeeta] vaikeeta kuvitella (0.7) niinku
(.) o- (0.5) kuvitella itteesä sillai että ei osais lukee tai sitä on itse asiassa aika mahoton kuvitella sillai kun se on nyt niinku semmonen aika perusasia ja

Pojat puhuvat hieman epäröiden suomen kielellä lukemisesta, mikä tuntuu kertovan siitä, että merkitystä on aika vaikea eritellä verbaalisti. Poikien mielestä suomeksi lukeminen on tärkeää ja lukemastaan voi saada paljon tietoa ympäröivästä maailmasta. Se on *perusasia*, kuten Eetu sanoo, ja on melkein mahdotonta kuvitella elämään-

sä lukutaidottomana. Toisaalta suomeksi lukeminen ja kirjoittaminen liittyvät myös yhteydenpitoon. ”Mesettäminen” (chattailu Msn Instant Messenger -ohjelmalla) tuntuu olevan erittäin tärkeä päivittäinen tekstikäytännne, ainakin näille nuorille (litteraatissa @-merkki tarkoittaa muunnettua puhetapaa).

- (6) Eetu riippuu vähän henkilöstä sillai että (0.5) onko ihan tällanen koulukaveri et juttelee melkein päivittäin vai että onko semmonen joka asuu jossain (0.5) **muu**alla että se on just helppo jutella siellä mesessä semmosen joka asuu vaikka (0.5) ihan ulkomailla ni sit sieltä voi kysellä sillei kaikkee @mitä **sinne** kuuluu@ ja tällei ni

Sekä tytöt että pojat puhuivat paljon tekstiviestittelystä ja erityisesti mesetyksestä, joka tuntui olevan vielä tärkeämpi yhteydenpidon väline kuin kännykkä. Kännykkää nuoret käyttävät lähinnä tapaamisten sopimiseen tai muuhun sellaiseen, kun taas varsinaiset kuulumiset vaihdetaan mesessä. Verkossa kirjoittamalla keskustellen nuoret rakentavat sosiaalista verkostoaan sekä lähellä että kaukana asuvien ystäviensä kanssa. Kavereiden kanssa verkossa keskustelu on myös ajanviettoa ja hauskanpitoa, kuten Eetu toteaa seuraavassa esimerkissä:

- (7) Tutkija miten tärkeätä teijän mielestä teille nykyään on tommonen viestiminen siellä mesessä tai tai yleensä tekstiviestit jos jos niitä vehkeitä ei vähään aikaan oo ni onko hankala.

(1.0)

Tatu no **tekstiviestit** tai känny- ei nyt (1.0) ei se **mese** nyt siitä ihan hyvin sitä ilmakin selvi[äis ja] nettiä

Eetu [nii]

Tatu ja tällei mutta

(1.5)

Eetu kännykkä nyt tietysti [on]

Tatu [nii]

Eetu on sen verran hyvä apuväline et ku sillä voi kuitenkin (0.5) soittaa jos on jotain hätää tai **muutaki** täl- lasta että (.) ois sillä nyt suurempi vaikutus jos ei ois sitä ku sitte tällasella mesellä joka on kuitenkin (0.5)aika pitkälti hauskanpitoo ja semmosta ajan- vietto

Eetun ja Tatun mielestä siis kännykkä on tarpeellisempi kuin mese juuri sen vuoksi, että mesessä jutustelu on kuitenkin sosiaalista hauskanpitoa, kun taas kännykkä on tarpeen nimenomaan tärkeiden asioiden hoitamisessa. Vaikka uudet teknologiset välineet eivät olekaan elintärkeitä, kuten Tatu toteaa yllä olevassa esimerkissä, ne ovat kuitenkin keskeisiä sosiaalisten verkostojen ylläpitämisessä ja ryhmään kuulumisessa.

- (8) Tutkija entäs nyt kun sää oot Veera joutunu olee ilman jonku viikon tuota tietsikkaa

Veera [hhhh]

Tutkija [nii onks] sulla vierotusoireita jo että=

Veera =no on mulla aika paljon mutta

Aino hhhh

Veera mutta siis kyllä se nyt (.) kyllä siihen **tottuu** olemaan mutta mä tykkään paljon **enemmän** kun on sillon (.)

Veera tai siis jotenkin tuntuu et on vähän niinku (0.5) öö
ulkona kaikesta jutuista tai hh siis vaikka ei sillei
oikeesti oookkaa mutta (.) kun siellä on semmosia
ihmisiä joitten kanssa mä en **juttele** oikeesti tai
siis **normaalisti** mut sit- siis en **ikinä** vaikka mä
näkisin niitä päivittäin

Tutkija niih

Veera niin mä en juttele niitten kanssa **ikinä** mutta sitte
siellä *messengerissä* mä juttelen **aina**

Veera sanoo, että ilman tietokonettakin voi tulla toimeen, mutta sitten tuntee olevansa ulkopuolella kaikesta, mitä tapahtuu. Näyttää siltä, että maitolaiturikulttuuri elää edelleen, mutta yhteydenpito on siirtynyt verkkoon: ei enää tavata niin usein kasvokkain, vaan kuulumiset vaihdetaan verkon välityksellä virtuaalisesti.

Tiivistäen voisi sanoa, että itsestänselvyys, tiedonsaanti ja sosiaalisten verkostojen ylläpito ovat suomenkielisiin teksteihin liitetyt merkitykset. Kykyä käsitellä suomenkielisiä tekstejä pidetään itsestänselvänä, mutta erittäin tärkeänä tiedonsaantiin liittyvänä asiana. Toisaalta suomalaiset tekstikäytänteet liittyvät myös ajanviettoon, hauskanpitoon ja sosiaaliin suhteisiin tässä ja nyt.

4.2.2 Englanninkielisiin teksteihin liitetyt merkitykset

Englanninkielisiin teksteihin liitetyt merkitykset ovat jossain määrin erilaisia ja myös jollain lailla arvottavia, jopa kieli-ideologisia kannanottoja. Nuoret lukivat melko paljon erilaisia lehtiä: nuorten lehtiä, naisten lehtiä ja erilaisia harrastelehtiä. Monissa kommentteissaan nuoret yksinkertaisesti sanoivat pitävänsä englanninkielisiä leh-

tiä parempina kuin suomenkielisiä, kuten Eeva kahdessa seuraavassa esimerkissä.

(9) Eeva mä tykkään (.) englantilaisista enemmän (.) ne on mun mielestä vähän parempia=

(10) Eeva siis **englanninkielisii** lehtii mun mielestä niitä on **ihana** lukee esimerkiks Cosmo se on ehkä tyyliin **sata** kertaa parempi englanninkielisenä ku suomenkielisenä

Paremmuus näyttää jossain määrin liittyvän tunteisiin. Eeva *tykkää* englantilaisista lehdistä ja niitä on *ihana lukee*. Hän myös sanoo painokkaasti, että ne ovat *tyyliin sata kertaa parempia*. Myös pojat puhuvat englanninkielisten harrastelehtien paremmuudesta. Seuraavassa esimerkissä Samu, Eetu ja Tatu puhuvat lautailulehdistä ja toteavat, että parhaimmat tulevat ulkomailta ja ovat englanninkielisiä.

(11) Samu ainakin englan- nin kielisiä (0.8) joitain sellasia lehtiä oon joskus kattonu ja

Eetu [(joo:h)]

Samu [jossain] ↑ulkomailla tosi↑aan mutta en muuten silleen ainakaan Suomessa hirveenä

Eetu tollaset ↑skeittilehdet on yleensä (0.5) tai nää **parhaimmat** nää on tietysti

Eetu [niinku ulko]mailta tule]vat niin on

Tatu [<@Thrasher@>]

Eetu on englanninkielisiä on niitä on suomenkielisiääki mutta englannissa ne parhaimmat oikeestaan on tai englanninkielisiä on ne parhaimmat että=

Tatu =samoin=

Eetu =niitä tulee <luett[ua sitte]

Tatu [samoin sit]te ne lumilautailulehdet

Paremmuus saatetaan liittää myös uudempaan ja kehittyneempään tietoon, kuten seuraavassa esimerkissä:

- (12) Eetu se on just joku skeittaus on vähän (1.0) ei oo **niin** suosittu ja niin tunnettu laji (0.5) tota (0.5) mitä Amerikassa ja täältä ei tuu niin montaa huippuskeittäriä kun Amerikasta tietenkään että (0.5) siellä on se ke- paljon kehittyneempää ja sit tietysti lukee mieluummin semmosia mitkä on niinku (.) vähän **edellä** ja on hullumpia temppeja ja muuta tollasta ni kiinnostaa enemmän kun vähän Suomessa niinku ollaan **jällessä** tässä ni
- Tutkija joo joo [et se-]
- Tatu [sit kaik]ki nää just musiikkilehet jos se on suomalainen musiikkilehti ni se kertoo niinku **suomalaisesta** musiikista mut jos haluaa tietää just jostain ulkomaalaisesta ni pitää just olla ulkomaalainen lehti

Eetu puhuu siitä, että skeittaus on kaiken kaikkiaan kehittyneempää Amerikassa ja niinpä skeittauslehdetkin ovat parempia kuin suomalaiset. Toisaalta englanninkielisen lehden lukeminen voi olla myös välttämättömyys, jos todella haluaa tietoa esimerkiksi ulkomaalaisesta musiikista, kuten Tatu toteaa esimerkin lopussa. Samalla nuoret liittävätkin itsensä harrastajien kansainväliseen yhteisöön, joka ei ole fyysisesti läsnä tässä ja nyt, vaan joka verkostoituu erilaisten tekstuaalisten artefaktien ja niihin liittyvien käytänteiden kautta.

Englanninkielisiin teksteihin liitetään myös oppimiseen liittyviä merkityksiä, mikä on tietysti luonnollista: ovathan nämä nuoret paitsi aktiivisia englanninkielisten teks-

tien käyttäjiä myös englannin kielen oppijoita. Englanti on heille kaikille ensimmäinen vieras kieli, jota he ovat alkaneet koulussa oppia. Niinpä on luonnollista, että myös oppimisen diskurssit tulevat esille, kun nuoret puhuvat tekstien käytöstään. Englantilaisia tekstejä voi käyttää oman oppimisensa apuna, kuten seuraavasta esimerkistä käy ilmi.

- (13) Eetu just joku uus kappale minkä on just kuullu ni sieltä
saattaa ihan mielenkiinnosta vaan kattoo että
Tatu [just]
Eetu [kattoo] et miten
sanat **me**[nee ja] (0.7)
Tatu [mm]
Eetu hoilaako ite ihan väärin tai jotain
Tatu just joku sana jota (.) se lausuu sen jotenkin ouosti
ja sit ei ite tajua ni käy varmistaa sitte

Internetistä löytyvät laulujen sanat ovat nuorille hyvin tärkeitä, mikä tuli ilmi useissa keskusteluissa. Esimerkissä 13 Tatu liittyy sanoitukset oppimiseen, koska kirjoitettujen sanojen avulla voi tarkistaa, onko ymmärtänyt laulun sanat tai kuuleeko kaikki sanat oikein. Englannin kielen osaamisen on selvästi nuorille myös hyvin tärkeää ja omasta osaamisesta ollaan myös ylpeitä, kuten seuraavissa Liisan ja Ainin keskustelupätkissä käy ilmi.

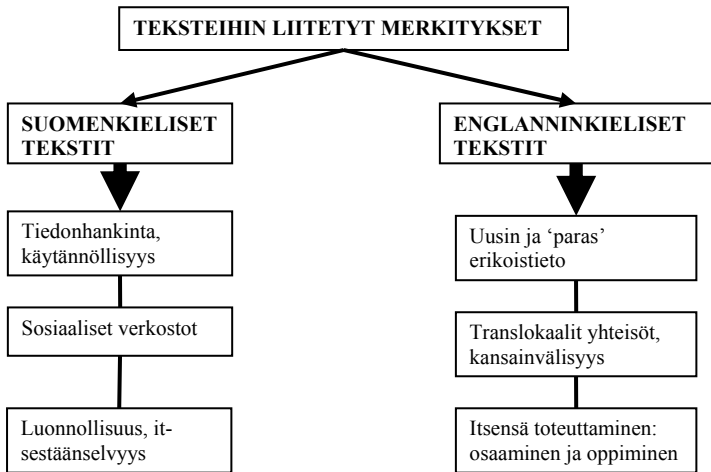
- (14) Liisa se tuntuu aika jännältä sitte ku jos vaikka lukee
jostai **net**istä jotai englanninkielistä tekstiä nii
sitteku **y**mmärtää sen kaiken
Aino [**niin** se on jännä]
Liisa [se tuntuu aika **hie**nolta tai semmoselta että @nyt
mää **osa**]sin tän@

- (15) Aino mut tota just **lehtiä** ja mitä noita nyt on [noit semmosia jotain]
 Liisa [jotain niitä nuor]tenlehtiä
 Aino nuorten [naisten leh]tiä
 Liisa [mm]
 Aino niitä lukee ni se on semmonen siisti juttu hoah (.)
 ku tajuu semmosia erikoisempia siis sanoja
- (16) Aino se on kans ku me käytiin Viivin kans sillo (.)
 ruotsiks tekstitettynä englannin[kielistä Grea]seä
 Liisa [se Grease]
 Aino ni se tuntu jotenki hienolta koska mää tajusin siitä
kaiken ja silleen että ruotsista mä en tajua
 hölkäsen [pöläystä]
 Liisa [niinpä hh]
 Aino niin mutta niinku (.) sillai että ku ne puhu pelkkää
 englantia ja silleen niin mä tajusin siitä kaiken ja
 tuli semmonen siisti olo et @hm jes (.) mää
 tajuun@

Englannin osaaminen on selvästi myös tunteisiin liittyvä asia. Tytöt kuvaavat osaamistaan hyvin tunteikkaasti: *tuntuu jännältä, tuntuu hienolta, siisti juttu, tuli siisti olo*. Mukana on paitsi ylpeyttä omasta osaamisesta, myös itsensä toteuttamisen tunteita. Nuoret näkevät oman kehityksensä englannin käyttäjänä ja he tuntevat saavutta-neensa jotain lisääntyneen kielen ymmärtämisensä kaut-ta. Myös tässä on epäsuorasti kysymys kuulumisesta jo-honkin kuvitteelliseen yhteisöön: pystymällä lukemaan Internetin englanninkielisiä sivustoja, englantilaisia nuor-tenlehtiä ja seuraamaan englantilaisia elokuvia nuoret liittyvät osaksi sitä kansainvälistä yhteisöä, jolle nämä tekstit on suunnattu.

5 Lopuksi

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli tutkia nuorten arjen tekstikäytänteitä ja englannin ja suomen kielen roolia näissä käytänteissä. Tutkimuksessa tarkasteltiin sekä arjen tekstimaisemaa että nuorten teksteihin liittämiä arvoja ja asenteita. Kuviossa 1 on tiivistelmä teksteihin liitetystä merkityksistä.

KUVIO 1. Teksteihin liitetyt merkitykset.

Suomenkieliset tekstit liittyvät nuorten arjessa käytännöllisyyteen ja tiedon hankintaan, ja näiden tekstien avulla hoidetaan sosiaalisia verkostoja paikallisesti tässä ja nyt. Suomenkielisten tekstien käyttö nähdään myös itsestänselvänä; se on käytänne, joka on niin luonnollinen osa arkipäivää, että sitä on jopa vaikea huomata ja eritellä. Englanninkieliset tekstit puolestaan liittyvät eriytynee-

seen, usein harrastuksiin liittyvään erikoistietoon, joka myös mielletään paremmaksi kuin suomen kielellä saatavana oleva tieto. Englanti on kansainvälisten yhteyksien kieli ja sen avulla voidaan liittyä translokaaleihin yhteisöihin harrastusten tai kiinnostuksen mukaan. Toisaalta englanninkieliset tekstit liitetään oppimiseen tai taitoon, josta voidaan olla ylpeitä ja joka nostaa pintaan voimakkaitakin saavuttamisen tunteita.

Tulosten perusteella näyttää, että ainakin näiden nuorten päivittäin kohtaama tekstimaisema on hyvin rikas ja monimuotoinen. Nuoret ovat taitavia tekstien käyttäjiä ja englannin kieli on suomen rinnalla hyvin olennainen osa nuorten arjen tekstikäytänteitä. Molemmat kielet ovat käytössä luontevasti nuorten omien tarpeiden ja tavoitteiden mukaisesti. Käytänteet näyttävät kuitenkin eroavan niin, että erikielisiin teksteihin liitetään erilaisia arvoja, asenteita ja tunteita.

- Barton, D. 1994. *Literacy. An introduction to the ecology of written language*. Oxford: Blackwell.
- Barton, D. & M. Hamilton 1998. *Local literacies. Reading and writing in one community*. London: Routledge.
- Baynham, M. 1995. *Literacy practices. Investigating literacy in social contexts*. London: Longman.
- Blommaert, J. 2005. *Discourse. A critical introduction*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Goetz, J. & M. LeCompte 1984. *Ethnography and qualitative design in educational research*. London: Academic Press.
- Gordon, T., J. Hollandt & E. Lahelma 2001. Ethnographic research in educational settings. Teoksessa P. Atkinson, A. Coffey, S. Delamont, L. Lofland & J. Lofland (toim.) *Handbook of ethnography*. London: Sage, 188–203.
- Hamilton, M. 2000. Expanding the new literacy studies: using photographs to explore literacy as social practice. Teoksessa D. Barton, M. Hamilton & R. Ivanič (toim.) *Situated literacies. Reading and writing in context*. London: Routledge, 16–34.
- Heath, S. B. 1983. *Ways with words. Language, life, and work in communities and classrooms*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Huhta, A., P. Kalaja & A. Pitkänen-Huhta 2006. Discursive construction of a high-stake test: the many faces of a test taker. *Language Testing*, 3, 1–25.
- Leppänen, S. & T. Nikula 2007. Diverse uses of English in Finnish society: Discourse-pragmatic insights

- into media, educational and business contexts. *Multilingua*, 26 (4), 333–380.
- Mannion, G., R. Ivanič & the Literacies for Learning in Further Education (LlLFE) Research Group 2007. Mapping literacy practices: theory, methodology, methods. *International Journal of Qualitative Studies in Education*, 20 (1), 15–30.
- Marsh, J. 2006. Global, local/public, private: young children's engagement in digital literacy practices in the home. Teoksessa K. Pahl & J. Rowsell (toim.) *Travel notes from the new literacy studies. Instances of practice*. Clevedon: Multilingual Matters, 19–38.
- Martin-Jones, M. & K. Jones (toim.) 2000. *Multilingual literacies*. Amsterdam: John Benjamins.
- Nikula, T. & A. Pitkänen-Huhta (tulossa). Using photographs to access stories of learning English. Teoksessa P. Kalaja, V. Menezes & A. M. F. Barcelos (toim.) *Narratives of learning and teaching EFL*. Basingstoke: Palgrave, 171–185.
- Roberts, C., M. Baynham, P. Shrubshall, D. Barton, P. Chopra, M. Cooke, R. Hodge, K. Pitt, P. Schellekens, C. Wallace & S. Whitfield 2004. *English for speakers of other languages (ESOL) – Case studies of provision, learner's needs and resources. Research report*. London: National Research and Development Centre for Adult Literacy and Numeracy.
- Scollon, R. & S. Wong Scollon 2004. *Nexus analysis: Discourse and the emerging internet*. London: Routledge.
- Scribner, S. & M. Cole 1981. *The psychology of literacy*.

Cambridge, MA: Harvard University Press.

Street, B. V. 1984. *Literacy in theory and practice*. Cambridge: Cambridge University Press.

Street, B. V. 1995. *Social literacies. Critical approaches to literacy in development, ethnography and education*. London: Longman.